

Mythologia, Venise, 1567 - IV, 12 : De Chirone

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre X

Ce document a pour résumé :

[Mythologia, Venise, 1567 - X \[42\] : De Chirone](#)

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre IV

[Mythologia, Francfort, 1581 - IV, 12 : De Chirone](#) est une version augmentée de ce document

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre IV

[Mythologie, Paris, 1627 - IV, 13 : De Chiron](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre IV

[Mythologie, Lyon, 1612 - IV, 12 : De Chiron](#) est une transformation de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la noticeÉquipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Conti, Natale, *Mythologia* Venise, 1567 - IV, 12 : De Chirone, 1567

Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle)

Consulté le 13/01/2026 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/846>

Copier

Présentation du document

PublicationVenise, Comin da Trino, 1567

ExemplaireMunich (Allemagne), Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ) ,
Res/4 Ant. 50
Formatin-4
Langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Pagination117v°-119r°

Des dieux, des monstres et des humains

Entités mythologiques, historiques et religieuses[Chiron](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 30/04/2018 Dernière
modification le 25/11/2024

Mythologia.

re existimatus fuit; quæ non sola ratio fecit ut coruus illi sacer putetur, sed et illa, quod hæc avis sit auspiciis accommodata, nã non solum artis medendi peritus fuit Aesculapius, sed etiam diuinandi, quæ ad medendi artem tamen pertinent, quoniam non solum præsentia, sed præterita etiam quæ acciderunt ægrotantibus, & quæ mox euentura sunt, debet laborantibus medicus prædicere, quæ res non mediocriter fidem medico comparat, & plurimû postea cõferet vniuerso negotio, ut ait Hippocrates. Hæc ea sunt, quæ de Aesculapio memoriæ prodita sunt ab antiquis, quæ partim physicè, partim historicè sunt intelligenda. Quidquid enim de Diis finxerunt antiqui, id habuit 10 historiam tanquam suarum narrationum fundamentum. Verum de Aesculapio satis, nunc de Chirone eius magistro dicamus.

De Chirone.

Cap. XII.

Chironem Aesculapii magistrum alii ex aliis parentibus natum esse tradiderunt. Ouid. lib. 6. Metamorph. Saturni filium putauit, ut est in hoc versu;

Ut Saturnus equo geminum Chirona creauit.

Hunc Apollonius lib. 1. Argonaut. Philyræ filium fuisse dixit in his;

30

Αὐτὰρ ὅς τ' ἐκ Ἑσπερίου ῥιπιδος ἀρχιβαλάντι
χέρου φιλοφύλακα.

Ad mare descendit montis de parte suprema
Chiron Phillyrides.

Nam fama est Saturnum Philyræ Oceani filiam in insula Philyreide compressisse, qui veritus ne à Rhea superueniente in adulterio deprehenderetur, sese in equum mutauit, è quo concubitu natus est Chiron ab umbilico superiores partes corporis habens hominis, inferiores equi, ut testatur Apollonius lib. 1. his carminibus;

30

Νοτιάς ἱερὰ πλάσματι φιλοφύλακ' ὄντα ἄρ' ἔβη.
Εἶσα μοι ὑμῶνδε φιλόφρον' ἔστιν ὅτ' ἐκ ἑλάνου
τετρίπτοι πλάσθη. ἵδ' ἐκρυπτοῖτο ἄνθρωπος
ῥιπιδ' ἐπὶ κρυφίᾳ τῇ μετρίῳ φῶς ἰδὲ, καὶ
ῥιπιδ' ἱερὰ πλάσματι παραλίβεται. τοῦδ' ἐν ἡλύτῳ
τότ' ἐκὼν ἔβη ῥιπιδόν. ἵδ' ἐκ ἑλάνου ἄνθρωπος
ἔβη καὶ χαιρὸν ἔβη, φῶς ἰδὲ πλάσματι ἔβη.
ἵδ' αἰὲν ἔβη καὶ ἔβη, καὶ ἔβη καὶ ἔβη.
Ὀκείασι φιλόφρον' ὄντα ἑλάνου μετρίᾳ
ἵδ' ὅτ' ἐκ ἑλάνου πλάσθη, ἀλλὰ μοι ἔβη
ἔβη καὶ ἔβη καὶ ἔβη καὶ ἔβη καὶ ἔβη.

40

Aequora sulcantes adeunt Philyreida tandem.
Huc, ubi coelestis Saturnus, cum puer esset
Iupiter, Idæis & nutritetur in antris
Curetes inter, regeret Titanas at ipse;
Congressus Philyræ est formosæ. Sed Rhea nullo est
Capta dolo, in lecto hos ambos inuenit, ut ille
Diffusus ceruice iubis hinniuit equinis.
Ipsa pudore locum montes, collesque reliquit
Oceani Philyræ, ac montes petit inde Pelagos.

Hic

Hic chirona parit, cuius pars altera Diuis
Perfutilis, sit equus rursus pars altera turpis.

Suidas tamen Chironem vnâ cum reliquis Centauris Ixionis filium fuisse
censuit. Hic vxorem habuisse Chariclo memoratur, quæ accedentibus ad lit-
tus Argonautis, in quo habitabat Chiron, vnâ cum Chirone Achillem, quæ
educandam & erudiendum acceperat, vt ait Paul. in Laconicis, secum atto-
lit, vt scribit Apollonius in primo Argonauticorum;

Εὐδὲν γὰρ ἢ περὶ τῆς ἰατρικῆς φησὶν ὁ ποιητής.

Πολὺν δὲ χρόνον, φησὶν ἐδίδουσαν μάται.

Peliden vxor paruum portabat in vlnis

10

Dulce onus, id claro properans ostendere patri.

Memorie prodidit Staphylus in lib. de Thessalia quod Chiron astrologix
peritissimus, ac vir sapientissimus fuit, qui, cum vellet Peleum esse vicum
celeberrimum, Actoris Myrmidonis filiam ad se aduocauit, famamque dissi-
pandam dixit, quod Peleus Thetidem Ioue ira concedente vxorem esset du-
cturus, ad quas nuptias Dii cum ingentibus imbribus & tempestate accederet.
Ea cum dixisset, tempus obseruauit, in quo nix & pluuia ac venti de
cælo: quo etiam tempore Peleo Philomelam dedit, atque inde fama incre-
buit, quod Peleus Thetidem duxerit. Deinde cum adoleuisset Chiron, in
syluas adille dicitur, viriæque herbarum primus obseruasse; qui etiam ob
peritiam postea chirurgix & ob leuitatem manuum in tractandis vulneribus
Chiron fuit nominatus. Est enim maximum peritix ferè argumentum in
dignoscendis chirurgis si manus habeant leuissimas in vulneribus tra-
ctandis. Habuit Chiron è Chariclo Nympha Ocyrhoen filiam, quæ ita fuit
ppellata, quia ad ripas fluminis celerissimi nata sit, vt testatur Ouidi. lib. 2.
Metamorpho.

20

Ecce venit rutilis humero protecta capillis
Filia Centauri: quam quondam Nympha Chariclo
Fluminis in rapidi ripis enixa vocauit
Ocyrhoen.

30

Fertur idem Chiron cum primum se in syluas contulisset fuisse à Diana ve-
nandi rationem edoctus, vt nos in lib. 4. Venationum nostrarum scripsimus;

Quis primus tulit ista viris? hominumne Deumne
Igenis inuenta? dedit quis commoda tanta?
Delia Phyllyriden primum Chirona fugaces
In sparsos per rura greges, syluasque vagantes
Armauit, fecitque vias in commoda tanta.
Salue magne parens, venandi magne repertor,
Herbarum, citharæque, potens, cælique petite.

Nam præter cognitionem herbarum, rerumque celestium, fertur Chiron mi-
rificè fuisse citharæ pulsandæ peritus, qua etiam ratione nonnullos morbos
sedauit, vt ait Staphylus, & Boethius in Musica. Ab hoc Hercules astrolo-
giam percepsisse dicitur, vt suo loco dicemus. Cum polles Hercules sagittas
veneno Leineæ hydx perlitcas Chiron sequentibus temporibus tractasset,
in alterum pedem eius vnâ illarum cecidisse affirmant: qui dolore vulne-
ris diu discruciatum cum natus esset ex immortali patre, mori non poterat:
quare Deos precatus est, vt sibi mortali esse liceret, vt testatur est Acusilaus,
& Cratinus, qui huius argumenti actum composuit. Id v. o. cum Iouis mi-

40

Gg 1 misericordia

Mythologiæ.

sericordia obtinisset, inter sydera relatus fuit, vt testatur Hyginus in lib-
de Stellis. Illud autem ita futurum esse vaticinata patri suo fuerat Ocyrhoe,
vt est in his apud Ouid. quamuis cum mortuum fuisse dicat;

Tu quinq; chære pater nunc immortalis, & xuis
Omnibus vt mancas nascendi lege creatus,
Posse mori cupies tum, cum cruciabere diræ
Sanguine serpentis per saucia membra recepto.
Teque ex æterno patientem numina Mortis
Efficient, triplicesque Deæ tua fila resoluent.

- 10 Conuersus est igitur Chiron in signum illud cœleste, quod nunc etiam à sa-
gitta illa nomen retinet, atque ita formatur vt videatur sagittam è vulnere
extractam ostentare. Cum verò eximie fuisset pius, & Deorum immortalium
cultor, fertur illi ara ante oculos collocata inter sidera, qua eius religio &
pietas in perpetuum demonstretur. At Mnesagoras non vulneratum fuisse,
sed longioris vitæ pertaxum censuit mortem à Diis immortalibus precatū
fuisse: quare etiam Theocritus in Thalyfia illum senem ac longæuum no-
minat in his;

*Ἐργὸν περὶ δὲ φίλον κατὰ δόξαν ἄστρον
ἀπὸ τοῦ Ἰφιδανίου γένος ἐστὶν οὗτος Χείρων;*

- 20 Talia nonne Pholi saxoso rupis in antro
Alcidæ statuit longæuus pocula Chiron;

Arque hæc ea sunt, quæ de Chirone ab antiquis scriptoribus tradita sunt;
nunc vnde deducta fuerint, perquiramus. Dicitur Chiron Saturni & Phi-
lyrx filius, quia cum artis mediæ & chirurgiæ peritiā inuenisse putetur,
illa cognitio è tempore & experientia nata fuerit. Est enim *φίλος* amica,
ἔργον verò experientia; quare inuentionis chirurgiæ mater *φίλος*, quæ
ἔργον dicta est. Nam si à *φίλος* dictione prima litera abiiciatur, id nomen
existeret. Eius filia fuit Ocyrhoe, quoniam hæc ars necessario viam aperit cor-
ruptis humoribus; qui quo citius & commodius defluerint, eò citius vul-
nus sanari potest. Acque, vt summarim dicam, vniuersum scilicet chirurgiæ

- 30 negotium in scitè eliciendis malis humoribus consistit; quæ in re primum est
vt per dixeram & viuendi moderationem quam maximè vacuum his humo-
ribus corpus habeamus, quod quantò magis expurgatum fuerit, quæ faci-
liorem vitæ nostræ decusum transibimus: proximum verò vt male affecto
corpori facilis exitus malis humoribus pateat. Fuit Chiron altera parte ho-
mo, altera equus; quia idem chirurgiæ beneficium non ad homines solum,
sed etiam ad alia animalia, & ad vsum iumentorum se extendat. Hunc ex
immortalibus parentibus natum esse dixerunt, quia infirma propè videatur
illa cognitio, quæ nunquam satis percepta aut absoluta ab humanis ingenis
fuerit. Fabulati sunt post longum annorum numerum à Ioue hunc impe-
trasse, vt aliquando mori posset, quia sæpius rerum omnium scientiæ & co-
gnitiones sint per temporum vicissitudines immutatae, quæ cum ad summū
excreuerunt, mox vt res cæteræ humanæ decrescunt & relabuntur. Dicitur
inter sydera Chiron fuisse relatus, non solum quia hominibus de reliquis
beneficentiis artæ erigerentur ab antiquis, quos inter Deos, aut inter sidera
collocabant; sed et quia per hæc hominum religionem & pietatem à Deo nō
negligi volebant ostendere, vt ceteros homines ad probitatem hortarentur,
cum viri boni & integri calamitates tandem Deus subleuet, & pro his magnā
ac per-

ac perpetuam & felicitatem & gloriam denique largiatur. At de Chirone
fatis, nunc de Venere rerum omnium parente dicatur.

De Venere.

Cap. XIII.

Venerem illam, quam vulgus mortalium deliciarum, voluptatūque om-
nium, & blanditiarum, & elegantie Deam esse putavit, natam esse fabu-
lantur ē Caeli genitalibus partibus à Saturno celsis, & in mare proiecta
sine matre, ex illa spuma scilicet, quæ ex illarum iactu in summa æque parte
exorta est. Hanc, ne turere turpiter, & iumentorum in morem libidine
agitari viderentur homines, unā cum filio Cupidine introduxerunt, & pro
Diis coluerunt; quorum in potestate esse dixerunt omnia commoda ad libi-
dinem spectantia largiri. Nam si de medio Veneris & Cupidinis nomina tol-
lantur; aut, si non Dei, sed desideria & impetus naturæ, illi esse credantur, ut
re ipsa sunt, quid reliquum erit nisi sordidissimum & turpissimum libidinis, ef-
frenatæque lascivie nomen? fecit igitur apud imperitos homines horum no-
minum creditorum Deorum inuentio, ut minus turpe facinus coitus, & ani-
malium coniunctio putaretur. Hæc res sanè ut necessaria propè est animalibus,
ita frequens & immoderatus eius usus in multa adducit illegitima, cor-
rupti; & animum labefactat: ad qua in re ut honestior culpa libidinosorum
videatur & currus triumphantium, & castra, & insignia Veneri & Cupidini
tribuerunt. Verum quod turpe est, cum nullo nomine fieri honestum pos-
sit, nos libidinum furorem impuris hominibus & immundis suis ac equis
relinquentes, quæ de Venere fabulosa dicta sunt ab antiquis inuestigemus.
Tibullus libro primo Elegiarum hanc ē spuma maris & sanguine Caeli, ut di-
ctum est, natam arbitratur in his;

Nam fuerit quicumque loquax, is sanguine natam,
Is Venerem e rapido sentiet esse mari.

Sic etiam Musæus in Leandro;

Ἰσίδωρον δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀνιόντος ἔστι βαλάντιον;

καὶ ἡρατὶν τοῦ ἄνδρ., καὶ ἡ ἀντιπρὸς ἰσίδωρον;

An nescis Venus orta maris de semine quod sit?

Imperat hæc vndis, nostrisq; doloribus ima.

Cum nuper nata fuisset Venus, hanc ex vndis maris egredientem ambabus
manibus ē capillis, & ē facie aquam marinam expressisse inquiunt; quare
omnium pictorum facie princeps Apelles Cocus celeberrimam illam Venerē
emergentem, quæ diuinum prope opus creditum fuit, pinxit: cuius mira-
bilitatem & præstantiam ita expressit Sidonius Antipater;

ἵνα βαλάντιον αὐτὸς κατὰ τὴν ἀπὸ βαλάντιου

κατὰ τὴν ἀπὸ βαλάντιου κατὰ τὴν ἀπὸ βαλάντιου.

ἔστι ἡ ἀντιπρὸς ἰσίδωρον κατὰ τὴν ἀπὸ βαλάντιου.

κατὰ τὴν ἀπὸ βαλάντιου κατὰ τὴν ἀπὸ βαλάντιου.

κατὰ τὴν ἀπὸ βαλάντιου κατὰ τὴν ἀπὸ βαλάντιου.

κατὰ τὴν ἀπὸ βαλάντιου κατὰ τὴν ἀπὸ βαλάντιου.

Egressam nuper Venerem de marmoris vndis

Aspice, præclari nobile Apellis opus.

Exprime æquoream manibus de crinibus vndam.

E longis spumas exprimit illa comis.

Ha